

JUTRANJE NOVOSTI

Izhaja vsak dan zjutraj, izveniši pondeljke.

Mesečna naročnina:

v Ljubljani Din 10.—, po pošti Din 12.—, inozemstvo Din 20.—

Uredništvo: Wolfova ulica št. 1/I. — Telefon št. 213

Brzojavni naslov: „Novosti-Ljubljana“.

Upravništvo: Marilj trg št. 8. — Telefon št. 44.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.

Pisnim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor.

Račun pri poštnem ček. uradu št. 13.238.

Kako dolgo še?.

Praski organ češke agrarne stranke »Venkov« je obelodanil pred par dnevi zanimiv uvodnik, ki prihaja pod gornjim zaglavjem v sledeče konkluzije: »Beograd ne smatra bolgarsko-jugoslovenske meje kot sigurno, zato ji bo moral posvetiti veliko pozornost. V Grški je izgubil Beograd velik procent vseh šans za svobodno cono v solunski luči in sedaj čuti že prav dobro, da so bili vmes italijanski prsti. Konferenca rimske paritetne komisije se nadaljuje v stalni nevarnosti razbitja in neuspehov. Kraljevina SHS se nahaja pred težkimi problemi in Rim ji postavlja vedno nove ovire ravno v trenutku, ko bi potrebovala največ miru od zunaj, da bi mogla urediti svoje notranje zadeve. Gospodu Mussoliniju igra najboljšo v roke g. Stjepan Radić. Njegovo politično fanfaronstvo se prav nič ne ozira na dejstvo, da v Rimu ploskajo ob vsaki priliki, kadar obrne s svojimi ekstratranami pozornost jugoslovenske javnosti od nasprotnika ob jadranski obali. Kaj je Radić za varnost, okrepitev in prestiž države, v kateri so prišli Hrvati po stoletnem suženjstvu do nacionalne svobode? Če bi bil v resnici velik politik in če bi imel v svojih žilah vsaj kapljico državniške krvi, bi moral uvideti, da je njegova borba proti Beogradu borba za Rim. Hrvati delajo danes mnogo sigurneje za Italijo, kakor vse armade črnih srac. Gospod Mussolini bi bil v resnici naiven, ako ne bi izkoristil prilike. Medtem pa je Radićeva borba prekoračila granico borbe za politični program in gloda ob korenih državne eksistence.

Razumljivo je torej, da Pašić kot ustanovitelj Jugoslavije, ki se je boril v strastni dobi svetovne vojne popolnoma altruistično za veliko državo, v kateri bi prišli tako Srbi, Hrvati kakor Slovenci do možnosti, da si izgradijo svojo nacionalno eksistenco, vztrajno brani edinstvo in temelje te države. Kraljevina SHS je edino jamstvo, da ne bo nobeno plemo zapadlo ponovnemu suženjstvu. Benečanski lev se znova zaveda svoje moči nad Jadranom. Pripravljen je skočiti in se okoristiti na račun nesloge med dvema bratskima plemenoma. Da ta skok ne bi uspel, je treba najprej odstraniti iz političnega življenja takega politika, kakor je Stjepan Radić, moža brez vsake odgovornosti. Hrvati si naj to zapomnijo, dokler še ni prezno.

Resne so te besede, ki jih je zapisalo glasilo čeških agrarcev. Lekcija je tem učinkovitejša, ker prihaja iz sorodnega tabora. Ali Radić ni več mogoče svetovati, tu je vse zastoj! Usoda mu je namenila čuden politični pogin: utonil bo v valovih lastne demagogije. Medtem bo še steklo veliko vode proti Beogradu, ali Hrvati se bodo morali odločiti za novi kurz. Sedanji krmar hrvatske politične jadralnice je dokazal svojo nesposobnost pred celim narodom, zato je v interesu hrvatske strani, da zgine Radić s političnega pozornišča. Kdo še danes dvomi, da je Stjepan Radić največja ovira notranjega sporazuma? Federalistični pokret je očitno naperjen proti integriteti države. Najboljši dokaz te trditve vidimo v dejstvu, da se knjigarnar iz Jurišićeve ulice ne ozira na skupne državne interese. Kaj si more misliti g. Mussolini, če mu predložijo ekscerpt kake Radićeve izjave, ki izzveneva na koncu proti Italiji? To je v Rimu prizor za bogove! Grožnje otročaja, ki jih nikdo ne vzame z resnostjo. Spominjamo se še borongajskega zborovanja — od tistega časa datira podvojena borbenost Italije — na katerem je g. Radić razvijal svoje osebnosti misli o zunanjepolitičnih zadevah celokupnega naroda. Kakšen je bil efekt?

Nam vsem, Slovincem, Hrvatom in Srbom je g. Radić veliko škodoval s svojimi »velepolitičnimi« izjavami. On si morda domišlja, da govori iz njega državniška modrost kakega Disraelija, ali temu ni tako. Danes ni v Radićevi ideologiji nobene meje med opozicijskim in defetističnim smotrom. Njemu je vse eno, kako reagira skupni sovražnik. Pri tem pa odleti vsak njegov udarec proti Beogradu dvakrat nazaj — med »njegove« Hrvate.

V nedeljo so objavili federalistični organi takozvani zagrebški predporazum. Oni, ki so računali na senzacijo, so prišli ob najlepša pričakovanja. Sicer je pa ta predporazum po smislu in vsebini tak, da nihče ni bil resen

Narodna skupščina.

Vojni minister o eksploziji v Kragujevcu.

Beograd, 16. julija. (Z) Predsednik Ljuba Jovanović je otvoril današnjo sejo narodne skupščine ob 9. uri. Po prečitjanju zapisnika zadnje seje in po opravljenih formalnostih in pred prehodom na dnevni red je odgovoril vojni minister na razna vprašanja glede večerajšnje eksplozije v Kragujevcu.

Minister za vojno in mornarico general Pešić je dejal v svojem odgovoru, da je slika eksplozije hujša, kakor je v resnici. Prečital je uradno brzojavko, ki jo je prejel ob 2. uri ponoči iz Kragujevca. Po tem uradnem poročilu je eksplozirala pešadijska municija, ki se je nahajala zunaj skladišča v zabojih. Ogenj se je hitro razširil tudi na bombe. Šest drobcev je odletelo v mesto. V zabojih se je nahajalo 2.800.000 nabojev s črnim smodnikom, 1.800.000 nabojev razne italijanske in nemške in 250.000 nabojev turške municije, nadalje 8000 francoskih in 2000 nemških bomb. Koliko municije je zgorelo, se še ni moglo dognati. V skladišču pirotehnike se je vnela streha, vendar je bil ogenj kmalu lokaliziran. V tem objektu je bilo tudi nekaj drugih predmetov, ki pa še niso bili izgotovljeni. Razen strehe skladišča pirotehnike je povzročena škoda le na poslopih, kjer so popokale šipe in so se pokvarila vrata. Zrvet ni bilo, ranjena je bila le ena oseba. Eksplozija je najbrže nastala vsled kemičnega procesa in se je nestabilna municija morala sama vneti, zlasti italijanska. Kemični proces je moral tudi povspešiti silna vročina. Strelivo je bilo povsod pregledano in kemično preiskano. Vso sumljivo municijo z nestabilnim smodnikom so spravili zunaj skladišča v zaboje. Eksplozija nima posebnega pomena za nadalje delo v delavnicah. Zaradi tega se morda samo jutri ne bo delalo v pirotehničnih delavnicah, dokler se ne pobere razkropljena municija in se ne popravijo razbita vrata in okna. Minister je končno rekel, da je poslal načelnika artiljerijskega oddelka v Kragujevac, da preišče vzroke eksplozije in da podvzame najstrožje mere, ako se izkaže, da ne gre samo za nesrečen slučaj.

Zbornica je potem prešla na dnevni red: podrobno debato o zakonskem predlogu o ustroju vojske in mornarice. Govorili so poslanci Lazić, Moskovljević, Kalundžić, Škulj in Pucelj, ter vojni minister general Pešić. Med poslancema Puceljem in Škuljem je prišlo do prepira, ker je prvi nazival v svojih izjavanjih jugoslovenski klub »klerikalce«.

Po daljši debati so bili sprejeti prvi trije členi predložene zakonskega načrta, nakar je predsednik zaključil sejo.

Delo skupščine.

Beograd, 16. julija. (Z) »Tribuna« piše: V soboto je sprejela narodna skupščina po razmeroma kratki debati v načelu zakonski predlog o ustroju vojske in mornarice. Proti predlogu so glasovali samo klerikalci in socialisti. Predlog je bil torej sprejet z ogromno večino. Vojaški zakon je edini svoje vrste v Evropi in zelo upošteva gospodarske razmere vojnih obvezancev v naši kraljevini ter natančno določa, kaj se more zahtevati od vojakov. Velika določba tega zakonskega predloga je, da znatno skrajšuje rok aktivnega službovanja v vojski in hkrati rešuje vprašanje častniških plač. Edino klerikalno so govorili proti vojaškemu zakonu. Njihovi argumenti nikakor niso bili resni.

Takoj ko bo izglasovan vojaški zakon, pride na vrsto zakonski predlog o civilnih državnih namestnicah, ki ga je že dokončal zakonodajni odbor.

Politična situacija.

Beograd, 16. julija. (Z) »Tribuna« piše: Včeraj je zbudilo v Zagrebu senzacijo objavljenje takozvanega protokola »sporazuma« med radikalno stranko in hrvatskim blokom, s čemer je g. Radić že dolgo pretel. Kakor se je pričakovalo, je ta protokol brez posebnega pomena in ne vsebuje nikakih posebnih obveznosti za radikale. Prvi hip je sprejelo senzacije željno prebivalstvo Zagreba objavljenje protokola kot nekaj posebnega, toda kmalu je spoznalo, da vsa stvar ni resna in da ni nič posebnega na njej.

Beograd, 16. julija. (Z) V tukajšnjih političnih krogih je prišlo zadnje dni vprašanje odnošajev med Beogradom in Zagrebom na drugo mesto. V vrstah radikalne stranke se nikdar ni omenjal sporazum med njimi in g. Stjepan Radićem, čeprav so njegovi zavetniki, klerikalci in muslimani, včasih protestirali, da postopanje vlade ne odgovarja objubam, ki so jih dali radikalni bloku. Včeraj pa je Radić nepričakovano objavil v tem zatišju protokol sporazuma glede odnošajev med Beogradom in Zagrebom. Beograjski politiki so bili včeraj večinoma zunaj prestolice. Zaradi tega se tudi ni moglo opredeliti mnenje vseh parlamentarnih skupin. Za nekatere poslance, i radikalne i opozicijske, nikakor ni bilo presenečenja, da se je protokol objavil baš sedaj. Objavljenje ni povzročilo nobene posebne presenečenja ali senzacije. Danes se zopet sestanejo poslanci k seji parlamenta, in tako se bo moglo videti, kakšno je njihovo mnenje glede objavljenja protokola sporazuma.

Občinske volitve v Srbiji.

Beograd, 16. julija. (Z) Narodna radikalna stranka je predložila danes tukajšnjemu prvostopnemu sodišču v potrditev listo svojih kandidatov za občinske volitve, ki se vrše prihodnji mesec. Kot kandidat radikalne stranke za mesto predsednika beograjske občine je določen odvetnik Mihailo Marjanović, za podpredsednika pa inženir Miloš Pobić.

ŽETEV TOBAKA.

Beograd, 16. julija. (B) Po informacijah našega dopisnika bo letošnjega letina tobaka zelo dobra, ker je tobak zelo racionalno nasejan. Računati je, da bodo dohodki tobaka dvakrat tako veliki kakor lani. Del tobaka se bo lahko izvozil v inozemstvo.

DRŽAVNO ŠTEDENJE.

Beograd, 16. julija. (B) Da se zniža proračun za upravne izdatke, je vlada sklenila zmanjšati delokrog ministrstva za agrarno reformo in oddati nekaj njegovih poslov ministrstvu za poljedelstvo in za socijalno politiko.

Ker je bila snoči od 11. dalje telefonska proga z Beogradom pokvarjena, so morale izostati poslednje vesti.

predmet kake diskusije. Končno besedo je imela vlada, ki je uvidela, da se z ljudmi takih nazorov sploh ne da govoriti. Državno in narodno edinstvo sta danes alfa in omega naše politike.

panom Radićem, čeprav so njegovi zavetniki, klerikalci in muslimani, včasih protestirali, da postopanje vlade ne odgovarja objubam, ki so jih dali radikalni bloku. Včeraj pa je Radić nepričakovano objavil v tem zatišju protokol sporazuma glede odnošajev med Beogradom in Zagrebom. Beograjski politiki so bili včeraj večinoma zunaj prestolice. Zaradi tega se tudi ni moglo opredeliti mnenje vseh parlamentarnih skupin. Za nekatere poslance, i radikalne i opozicijske, nikakor ni bilo presenečenja, da se je protokol objavil baš sedaj. Objavljenje ni povzročilo nobene posebne presenečenja ali senzacije. Danes se zopet sestanejo poslanci k seji parlamenta, in tako se bo moglo videti, kakšno je njihovo mnenje glede objavljenja protokola sporazuma.

Plovba po Donavi.

Beograd, 16. julija. (B) Madžarska vlada je obvestila naše ministrstvo za zunanje zadeve preko svojega trgovinskega delegata v Beogradu, da je pripravljena skleniti z našo državo dogovor o skupni plovbi po Donavi. Naša vlada bo najbrže sprejela ta predlog Madžarov, vsled česar je upati, da bo v kratkem odgovorila na njihov predlog v povoljnim smislu. Ako sprejme naša vlada madžarski predlog, se najbrže še koncem tega meseca sestane v Beogradu mešana komisija strokovnjakov, ki bodo izdelali sporazum, ki bo uredil tovrstni in potniški promet po Donavi.

MEDNARODNI KONGRES TVORNIŠKIH DELAVCEV.

Dunaj, 16. julija. (K) Danes je bil odprt tukaj drugi mednarodni kongres združenja zvez tvorniških delavcev, katerega se udeležujejo zastopniki Belgije, Holandije, Nemčije, Avstrije, Češkoslovaške in treh skandinavskih držav ter mednarodne zveze strokovnih organizacij v Amsterdamu in mednarodnega delovnega urada v Ženevi. Sklenili so pripustiti dva delegata vseslovenske delavske zveze h kongresu.

Kdor je proti, ga bo kolo usode raztrgalo. Komedijski, ki jo režira g. Radić na hrvatskih političnih deskah s toliko spretnostjo, se nagiblje h koncu. Mi pa se povprašujemo: Kako dolgo še?

Reparacijski problem.

Razgovor z dr. Benešem. — Angleški načrt za odgovor Nemčiji.

London, 16. julija. (K) »Observer« objavlja razgovor s češkoslovaškim ministrom za zunanje zadeve dr. Benešem, v katerem je ta povdalil, da Baldwinova izjava pomenja korak naprej. On je slejkoprej prepričan, da je dana podlaga za sporazum med Francijo in Anglijo, četudi bo treba na to nekaj časa čakati.

Pariz, 16. julija. (K) Prezident Millerand je sprejel češkoslovaškega zunanjega ministra dr. Beneša in je imel z njim daljši razgovor. Dr. Beneš je izročil pri tej priliki Millerandu veliki križ reda belega leva.

Pariz, 16. julija. Agence Havas poroča iz Londona: Potovanju češkoslovaškega ministra za zunanje zadeve dr. Beneša v Pariz se pripisuje izredna važnost. Dr. Beneš bo storil vse, da pripravi kabineta v Parizu in Londonu do tega, da se najde podlaga za sporazum. V angleškem javnem mnenju se poraj anaziranje, da se ta cilj more doseči.

Senlis, 16. julija. (Agence Havas) O priliki odkritja vojnega spomenika je imel ministrski predsednik Poincaré govor, v katerem je rekel med drugim: Kar hočemo, je edino le to, da se od 28 narodov podpisani mir ne smatra kot antidiluvijalen fosil. Zdi pa se preveč zahtevano, če se misli, da se mora v interesu obnove Evrope preprečiti propast Nemčije, generozna Francija namreč ni prenehala dajati koncesije. Francija ve zelo dobro, da ne more noben narod obstojati, če je izoliran. Ni francoska navada, da bi se Francija iz ogorčenja vrgla na premaganega sovražnika, ampak mi smo s koncesijami že pri kraju.

London, 16. julija. (K) Vest Reuterjevega urada iz Pariza označuje govor ministrskega predsednika Poincaréja v Senlisu kot indirektno odgovor

Baldwinu, ki pomenja, da bo francoska politika ostala neizpremenjena. Govor vzbuja utis, da bi koncesije za francosko - angleški sporazum v teku prihodnjih pogajanj morale priti od angleške strani. (W.)

Berlin, 16. julija. (K) »Berliner Zeitung am Mittag« javlja iz Pariza: Sotrudnik lista »ECHO de Paris« Pertinax poroča iz Londona o predstojećem angleškem načrtu za skupen odgovor Nemčiji in pravi, da vsebina načrta tega odgovora ni dvomljiva. Vključ vsem pridržkom in potrebnim olajšavam bo nemški zahteva, da se plačila sposobnost Nemčije mednarodno preišče, kakor je to dr. Cuno 7. julija izrazil, na ta ali na oni način sprejeta. Trdi se pa, da angleška vlada ne bo rabila besede »mednarodno«. Koncesije, ki jih je ponudil Berlin kot nadomestilo za lokalno kontrolo v Poruhru in Porenju, so bile vse v principu sprejete s pridržkom. Pasivni odpor se obsoja, njega ustaviitev pa se zahteva le proti več ali manj odkriti izpremembi francoske in belgijske ruhrske politike.

DOGODKI V PORUHRJU.

Düsseldorf, 16. julija. (K) Zaporna straža ob cesti na Westmuden je bila obstreljevana. V Weitmaru je bila proti hangarju, v čegar bližini se nahaja skladišče bencina, vržena bomba. Nastala škoda je bila le brezpomembna, 30 oseb je bilo aretiranih. Zaradi tega napada je bil promet z električno železnico preprečen.

Barmen, 16. julija. (K) Zaprtje meje zasedenega ozemlja se je podaljšalo do Remscheidja. Pri spopadu med nemškimi tihotapci in francoskimi carinskimi organi so od obeh strani streljali. 19. tihotapev je bilo prijetih. Zagovarjati se bodo morali pred vojaškim sodiščem.

PATRIJARH TIHON.

Moskva, 16. julija. (O) Patrijarhu Tihonu, katerega so sovjeti izpustili iz ječe na intervencijo angleške vlade, je sovjetska vlada prepovedala zapustiti njegovo dotedanje bivališče v Donskem samostanu. Vse vesti o kesanju patrijarha radi dotedanjega svojega, baje protiboljševiškega delovanja, so boljševiške izmišljotine.

RUSKO POSOJLO.

Moskva, 16. julija. (J) »Agence Economique« poroča, da se je trudila sovjetska vlada dobiti posojilo v Londonu in v Parizu. Borzni krogi v Londonu in v Parizu pa so se pokazali napram ruskim odposlancem tako odporno, da do pravih pogajanj sploh ni prišlo.

RUSKA ZUNANJA TRGOVINA.

Moskva, 16. julija. (O) Komisariat za zunanjo trgovino je objavil poročilo o svojem poslovanju od 15. junija 1922 do 1. marca 1923. V tem času se je izvozilo iz Rusije le 128.000 ton blaga (60 odstotkov preko Petrograda, 25 odstotkov preko Novorosijska) v skupni vrednosti 26,5 milijona zlatih rubljev. To število dokazuje, v kako slabem položaju je Rusija, ki je izvažala poprej za eno milijardo zlatih rubljev blaga na leto.

KOMUNISTI V AMERIKI.

London, 16. julija. (O) V Pensilvaniji v Ameriki se vrši sedaj kongres ameriških delavskih organizacij. Na tem kongresu je zastopana zelo močna struja proti komunizmu. En član kongresa je bil radi svojih zvez z moskovskimi komunisti izključen iz kongresa. Rudarji so povdarjali, da ne čajo imeti nobenih zvez z komunisti. Tekom kongresa se je ugotovilo, da je porabila sovjetska vlada v Ameriki 14 milijonov za agitacijo. Sovjetska vlada razmetava ogromne vsote tudi po drugih državah za boljševiško propagando, dasiravno ji v državi silno primanjkuje denarja.

VREMENSKO POROČILO.

Dunaj, 16. julija. (K) Vsled pojavljanja mrzlega zraka nad severno Evropo je začel pihati hladen zrak z jugozapada proti sredini Evrope, tako da je zaenkrat odpravljena vročina. Mestoma so nastopili viharji. Danes je bilo vreme večinoma oblačno in deževno. Napoved: nadaljnje nestalno vreme.

Zadnja inozemska poročila.

ITALIJANSKI KLERIKALCI IN VLADA.

Rim, 16. julija. (K) Predsedstvo parlamentarne frakcije ljudske stranke je izključilo devet svojih poslancev iz frakcije, ker so na sobotni seji poslanske zbornice zavzeli vladni prijazno stališče.

LJUBIMSKA TRAGEDIJA.

Dunaj, 16. julija. (K) Kakor poročajo listi, so našli danes zjutraj v njene ustanovitveni soprogo grofa Reverta v ritmojstra Dovertiea ustreljena. Ali gre za skupen samomor, še ni ugotovljeno. Grofčin mož je bil danes zjutraj odpotoval v Salzburg, da obišče svojega sina, ki se nahaja tam v nekem vzgojevališču.

VELIK POŽAR.

New York, 16. julija. (K) V rudniškem mestu Mace je nastal požar, ki je napravil veliko škodo, ki znaša nad en milijon dolarjev. Okoli 1200 ljudi je brez strehe.

LETALSKI PROMET MONAKOVO—DUNAJ—BUDIMPEŠTA.

Dunaj, 16. julija. (K) Dnaes je bil odprt letalski promet na črti Monakovo—Dunaj—Budimpešta. Prvo letalo je odletelo iz Monakovega ob 9. uri in je pristalo po 11. uri na letalskem postajališču pri Dunaju. To je najkrajši čas, ki ga dosega letala iz Monakovega na Dunaj. Ob 12. uri je letalo odletelo v Budimpešto.

ZVIŠANJE ŠVICARSKEGA DISKONTA.

Bern, 16. julija. Narodna banka je zvišala diskont od 3 na 4 odstotke in lombarno obrestno mero od 4 na 5 odstotke.

OMEJITEV PRODUKCIJE BOMBAŽA.

Pariz, 16. julija. (K) Kakor javlja »New York Herald« iz Sall Biver so tvornice bombaži zaradi nenavadne depresije v trgovini z bombažem sklenile, da omeje produkcijo za 25 do 50 odstotkov. (W.)

ŽETEV NA MADŽARSKEM.

Budimpešta, 16. julija. (K) Izgledi žetve so zaradi toplega vremena v zadnjih 14 dneh postali boljši. Računajo s srednjedobro žetvijo.

Naše šolstvo zopet ogroženo!

Te dni je izdal naš višji šolski svet vsem okrajnim šolskim svetom odlok, ki bo povzročil med učiteljskim množico nevolje in dvignil v javnosti dosti prahu. Iz finančnih ozirov je namreč okrajnim šolskim svetom prepovedal nastavljanje na osnovnih šolah nove učne moči.

Ta odlok reže precej globoko v naše meso in je samo želeli v interesu našega šolstva, da je samo začasna in prehodna naredba, ki onemogoča, da bi nastale take neljube zmešnjave, kakor so bile lansko leto, ko so se izdajali dekreti ter se je ljudi nastavljal v tekoni par tednov zopet odstavljalo, ter kilcalo za nekaj tednov zopet v službo. Zato bo brez dvoma tudi sedanjí odlok v šolskem svetu zadal na hud odpor v javnosti. Pomislimo namreč, da čaka okrog 300 abiturientov in abiturientkin na službo, in da je ogromna večina vsled socialnih razmer naravnost navezana, četudi na sedanjim razmeram odgovarjajoče pičle dohodke. Na drugi strani pa primanjkuje zlasti zunaj na deželi učiteljska tako, da je mnogo razredov praznih, in so postale nekatere štiri-razrednice faktično dvorazrednice, tri-razrednice pa enorazrednice. Torej nam na eni strani primanjkuje učiteljsva in stoji razredi prazni, na drugi strani pa je mnogo mlajših učnih oseb brez službe, ker onemogočajo njih nastavitve finančne težkoče. Razen tega imamo še razmeroma visoko število — zlasti v Prekmurju — neizpranega pomožnega učiteljsva, ki gotovo ne more vršiti svoje službe v polni meri, ker ni zanjo sposobno. Treba ga bo namoženosti s sposobnimi močmi.

Podlaga temu nerazveseljivemu odluku šolskega sveta je v tem, da v sprejetih dvanajstih in predviden povšek izdatkov za osnovno šolstvo v Sloveniji. In ker torej ni kritja, zato se tudi ne morejo z nastavitvami povzročiti novi izdatki.

Ni naš namen danes pričakovati, čigava je krivda v tem oziru. Pribijemo samo dejstvo, da ni padla v narodni skupščini pri debati o dvanajstih niti

ena besedica o kreditu za nove učne moči v Sloveniji, da bi bilo z ozirom na lanske žalostne izkušnje samoočisti umevno in potrebno.

Pri naših političnih razmerah si je lahko misliti, da bo naše strankarsko časopisje izrabilo ta žalosten slučaj v svoje politično-strankarske namene in kazalo s prstom na vlado in — radikalne, češ, ti edini so krivi. Pri tem bodo seveda čisto pozabili, kdo je to prakso upeljal pri nas lansko leto. Pozabili bodo tudi, da nima NRS v Sloveniji niti enega poslanca, ki bi moral imeti vse podobne stvari v evidenci in pravočasno storiti svojo dolžnost. Sedaj se zopet jasno vidi, kolike vrednosti bi bil za Slovenijo — ne za vladno stranko — vsaj eden poslanec, ki bi pripadal vladni večini in imel ž njo ožje stike. Pa naša politično-strankarska kratkovidnost je tudi to preprečila in tako pridejo nad vas težkoče, katerim bi se drugače lahko izognili. Zakaj edini slovenski napredni poslanec demokrat prof. Reiser je v opoziciji. Od naših poslancev SLS pa itak nihče ne pričakuje, da bi se potegovali za osnovno šolstvo in njegov napredek. Saj ga skušajo še povsod ovirati, kjer le morejo.

Pričakujemo pa zanesljivo, da se pri sprejemu dvanajstih napravljena napaka glede prosvetne postavke za Slovenijo ne ponovi pri rednem proračunu. Ako se ne zmenijo za to naši poslanci, naj store naše oblasti in drugi faktorji svojo dolžnost in pojasnijo vladi naše razmere. Radi priznamo in vemo, da je treba na vseh koncih in krajih državnega gospodarstva štediti. A tudi štedenje ima svoje meje in rodi lahko trenutno gmotno ugodne posledice, a tem hujše in daljše so potem moralne posledice. Tudi prosveta spada v isti krog, kjer zahteva pri štedenju skrajne previdnosti.

Stremiti moramo samo na tem polju, da ne nazadujemo. Tudi na mestu ne smemo ostati, ker bi že to pomenilo nazadovanje. Pospenjati se moramo višje, vedno višje, v lasten blagor naroda in države.

Strahovita eksplozija v Kragujevcu.

SILNA PANIKA. — ČLOVEŠKIH ŽRTEV NI. — URADNI KOMUNIKE O EKSPLOZIJAH.

Beograd, 16. julija. (Izv.) Včeraj popoldne okoli tretje ure se je vnelo v municijem skladišču v Kragujevcu strelivo. Nastala je strahovita eksplozija, ki so jo čuli na kilometre daleč. Prebivalstva v mestu se je polastila silna panika, tako da je zapustilo svoje domove in pobegnilo iz mesta. Na zelo mnogih oknih so popokale šipe. Vsled nastalega požara so padali ogorki daleč naokrog, vendar niso povzročili v mestu nikake škode. Čez nekaj časa se je jelo prebivalstvo vračati domov, ko so ponehale detonacije.

Beograd, 16. julija. (Izv.) V pirotehničnem oddelku municijske tovarne v Kragujevcu so se vžgale zaloge streliva kmalu po 3. uri popoldne. Prestano so se slišale detonacije. Grozen pok je nastal in vsa zemlja se je stresla, ko so eksplodirale tri morske mine, ki so se nahajale v skladišču. Vžgale so se tudi granate, ki so padale daleč naokrog, vendar niso povzročile skoraj nikake škode. Porušeni je več vojaških objektov. Vsled eksplozije je nastal požar v delavnici pirotehničnega zavoda, ki pa je bil kmalu lokaliziran. Usmrčen ni bil nihče, ne nekaj oseb je bilo ranjenih. Prebivalstvo se je po prvem strahu začelo vračati na svoje domove, ko so detonacije ponehale.

Ljubljanska operna sezona 1922-23.

III.

Najpriljubljenejša in najpopularnejša pevka pretekletne sezone je bila brezdvoma gdč. Zikova, ki uživa nedeljene simpatije publike in kritike. Njen glas, narahlo zastr, zveni v vseh legah enakomerno in je kot nalašč za tragične partije. Gdč. Zikova poje pristrčno, globoko občutno in igra naravno, ljubeznivo. Najboljši njeni vlogi v sezoni sta bili sestra Angelika (Angelika) in Tosca. Nič manj ni ugajala kot Tatjana v »Oneginu« in Luiza v »Luizi«. Kreirala je pa tudi pohvalno Margareto v »Mefistofelu«, pela Mařenko v »Prodani nevesti«. Ob priliki njenega gostovanja v Pragi so bili o njenem nastopu vsi praški listi polni hvale in nam jo zavidajo ter bi jo radi rojaki pridobili za Narodni divadlo. Gojimo željo, naj ostane trajno angažirana na naši operi. — Sopranistinja ga. Lewandovska je zaradi bolezn malo nastopala. Pozornost je obnila nase s kreacijo dokaj teške partije Jenufe, pozneje je pela Agato v »Čarostrelcu« in večkrat Mařenko v »Prodani nevesti«. Nie drugače močan in obsežen glas je vsled bolezn nekoliko na jasnosti in zvočnosti

izgubil, vendar pa upamo, da bo po počitnicah zopet svež in zvonek. Največ sopranskih vlog so bili delili zelo produktivni gdč. Thalerjevi, ki je podala najraznovrstnejše značaje: Blaženko (Tajnost), Giorgetta (Plašč), Helena (Mefistofeles) Marta (Nižava), Katra (Vrag in Katra), Metka (Janko in Metka), Butterfly in Jelena (Zrinjski). Pela je torej osem partij, med njimi najuspešnejše Marto, Butterfly in Katro, kateri se je poznalo, da je bila svojčas izvrstna operetna subreta. Vajena odra, rutinirana igralka in zanesljiva pevka je gdč. Thalerjeva eden glavnih stebrov naše opere. — Za sopranske vloge je bila angažirana še gdč. Kattnerjeva, pevka ne preveč simpatičnega glasu in precej okorne igre. Kakšen razloček med njeno Marto v »Nižavi« in ono gdč. Thalerjevo! Vrh tega g. Kattnerjeva tudi ni bila zmožna slovensčine. — Glavne mezzosopranske in altovske vloge je kreirala ga. Wilma de Thierry - Kavčnikova, odlična pevka in igralka. Kreacija cerkovnice v »Jenufi« je bila prvovrstna, vredna večjih opernih odrov kot je naš. Trdimo celo, da praška interpretinja te vloge g. Thierryjeve ne doseže. Ga. Thierryjeva je podala dalje kneginjo (Sestra Angelika), Evo (Nikolaj Šubic Zrinjski), Rožo (Tajnost), Car-

Francoska kritika lausannskega miru

»Journé Industrielle« piše povodom sklepa lausannskega miru sledeče: »Ta pogodba, ki uničuje štiri leta po zmagi strelne tekovine francoskega naroda v Orlentu, bo pač težko tehtala v pasivnih rezultatih Poincaréjeve vlade. V temperamentu g. Poincaréja ni ničesar, kar bi moglo jamčiti za uspeh v orientalnih zadevah: On ljubi okostenele formule ter dialektične udarce, sicer so ga pa njegovi lausanski uradi tako slabo informirali, da je propadel v pogajanjih, kjer je bilo odvisno vse od intrig, kupčevanja ter od ostrega smisla za ugodne prilike. Na poti mu je bila tudi žilava tradicija angleške politike. Francoski interesi bi bili mnogo bolje zastopani, če bi bila med zainteresiranimi skupinami vlada večja solidarnost.

Dodim še »Temps« trdovratno molči o rezultatu konferencie, se »Journal des Débats« zgraža nad »samoumornim« Francijo. Ta »desastre« v Lausanni je povzročila nesloga med zavezniki, pa tudi stališče Anglije in nesrečna misla Franklin-Bouxa ilona je veliko pripomogla k neuspehu. Turčija, »napol barbarska država 7 milijonov«, premagana po zavezniki, ni zmagala samo nad armado kralja Konstantina, temveč nad diplomacijo vseh zaveznikov. Katere konsekvence bo vsled tega izvajala Nemčija s svojimi 80 milijoni in s svojo industrio iz tega poraza zaveznikov? List se vprašuje, kaj bo sledilo, če bi Anglija v Berlinu tako postopala kakor Francija v Angori. To bi bila nesreča za Francijo, obenem pa tudi za Anglijo. Danes je jasno, da je postala Francija žrtve svoje turkofilske politike. Tako bi se zgodilo Angliji, če bi pakirala z Berlinom. Kljub temu pa se ukvarja londonska vlada s takim stališčem. To pride od tega, ker je bil zamenjan duh ališence z duhom rivaliziranja.

Angleški tisk in lausanski mir.

»Times« pišejo: Prva točka one pogodbe, ki se tiče lastnikov bonov Otomanske banke ni nikakor zadovoljiva. Turčija ostane v Evropi, vsled tega pa bo Vzhodna Traktira prav kmalu turški teritorij. Bolgarska zahteva glede izhodišča na Egejsko morje se bo po vsej verjetnosti ponovno pretresla in izpopolnila v novi pogodbi. Zanimljivo je to vprašanje mrtva črka. Predlog, ki so ga bili stavlili zavezniki v teku prve lausanske konference, je odbil g. Stamboliski kot popolnoma indiskutabel. Morda se njegov naslednik direktno sporazume z Grško. Če bo v Sofiji le nekoliko več uvidenosti, se bo lahko uverila, da g. Venizelos ne bo odbil dobrohotne želje po tozadevnih pogajanjih. Dejstvo, da se je sklenil lausanski mir tako polagoma, ne sme izzvati obžalovanja, ker nam je to najboljše nauk za bodočnost. Lepa prilika se ni izkoristila, vse vojne žrtve pa lahko postanejo brezpredmetne, če se v takih trenutkih pojavi omahovanje. Mir je bil po dvehletnem odlaganju predložen, medtem pa so anatolijski Turci zbrali svoje moči v toliki meri, da bi jim ga ne bilo treba sprejeti. Grška je dobila mandat Evrope za Malo Azijo. Njena mislija ni uspela, zato so pa morale zapadne države računati s porazom, namesto z zmago v Lausanni. Pred nekaj leti je še obstajala nada, da postane Sveta Sofia krščanska cerkev, danes je ta nada popolnoma propadla. Ni še znano, kako se bodo počutili v Turčiji evropski trgovci.

»Westminster Gazette« (liberalno glasilo g. Asquitha) prihaja v uvodniku od tega mišljenja: Turčija je zopet vladarica nad morskimi ožninami, njen novi položaj pa ji je dodeljen brez ozira na rezultat velike vojne. Po šestih tednih so postali voditelji turške revolucije popolni lastniki svoje hiše.

»Daily Chronicle« (lib. Lloyd George) pravi, da Turčija ni slavila svoje prave zmage v vojni z Grki, temveč v Lausanni nad zavezniki. Vlada Lloyd Georgea je podvela vse potrebno, da se turško - grška vojna ukine pravočasno, da bi zavezniki ni na ta način obdržali v svojih rokah vsaj eno sredstvo: morske ožine. Zavezniki niso mogli izpolniti tega pogoja, zato so Turci sedaj v popolnoma privilegiranem položaju na obalah Marmanskega in Črnega morja.

»Morning Post« (konzervativni organ) piše: Mir še pravzaprav ni sklenjen in pogajanja so še vedno v teku. Ta rešitev pomeni velik poraz angleške zunanje diplomacije, kakor jo je vodil Lloyd George, ki je zgradil britanski prestiž v orientalnih zadevah na uspehe grške vojske. Lord Curzon je le s težavo popravil pogrške svojega predhodnika. Vojna je prizadela Turčijo največ škodo. To škodo je sedaj repariral Kemal paša s svojo vojsko.

men in posebno posrečeno kneginjo (Vrag in Katra). Nje pastozni, sila obsežni, voluminozni glas, nje majestetična pojava in (n. pr. v Jenufi) skrajno realistična igra jo usposablja za velike in najtežje partije. Obžalujemo, da in pela matere v »Luizi« in da je nastopala razmeroma malo. — Prav pridni ste bili tudi mezzosopranistka ga. Rewiczewa in domačinka gdč. Siligojeva, ki je tekot sezone prav pohvalno napredovala. Nadarjenost in dobro šolo je pokazala posebno v »Gorenjskem slavčku« (mati), v vlogi kneginje (Vrag in Katra, da ji pristojajo mladostne vloge bolj kot starejše ženske pa v Oneginu (Olga). Nova nadarjena in ambiciozna moč! — V manjših vlogah so za začetnice hvalevredno nastopale g. Ribčeva, gdč. Korenjakova in Saksova. Razvoju vseh treh naj vodstvo v prihodnji sezoni posveča posebno pažnjo, ker so talentirane in jih treba večkrat zaposliti, morda celo v večjih partijah. Gdč. Korenjakova je v »Nižavi« kot prvi prvo preizkušnjo že uspešno prestala. — Omenili še nismo go. Smolenšaje, ki kaže sicer mnogo dobre volje, pa ne zadošča glasovno niti igralsko. Vrsta angažiranih solistik bi bila ž njo zaključena. —

Kot gost je vso sezono nastopala ga. Lovštevca, naš priznani slavček

Organizacija NRS.

Po nalogu glavnega odbora Narodne radikalne stranke se ima izvesti reorganizacija krajevnih organizacij in kasneje volitve v srezke in oblastne odbore. Pod krajevno organizacijo razumemo v smislu statuta § 32 najmanj 10 pristašev Narodne radikalne stranke v eni občini, ki voli ožji odbor sestojč iz petih odbornikov to je: predsednika, podpredsednika, tajnika, blagajnika, odbornika in širši odbor, v katerega se volijo razven imenovanih pet, še drugi odborniki do števila 12. Ako v občini še ni 10 članov, se imenuje ta institucija občinsko zaupništvo.

Prosimo vse krajevne organizacije, da pripravijo in skličejo čimprej zborovanje članov in izvedejo nove volitve v krajevne odbore, spopolnijo poslane eksemplarije glavnega odbora v Beogradu in jih pošljejo s prepisom zapisnika zborovanja na podpisani naslov, da se more potem takoj preiti na volitev v srezke in oblastne odbore.

Ker imajo krajevne organizacije v smislu našega statuta velik vpliv ne samo za politiko stranke v Sloveniji, temveč tudi vpliv na gospodarsko politiko dotične občine, kakor tudi sreza, okrožja in dežele, radi tega pozivljamo vsa naša občinska zaupništva, da grejo z agitacijo energično na delo, da čimprej dosežejo vsaj 10 pristašev in si s tem pridobijo vse pravice krajevne organizacije.

Glavno tajništvo NRS, Wolfova ul. 1/1, Ljubljana.

Ratež. V soboto, 14. t. m. in v nedeljo, dne 15. t. m. se je vršilo na različnih krajih več sestankov in shodov naše stranke, ki so vsi ugodno uspeli. Med temi omenjamo sestanek naših pristašev na Ratežu pri Novem mestu, na katerem je poročal tajnik Podbevšek. Navzoči rudarji so z zanimanjem sledili govornikovim izjavam, ki jih je na koncu pozval, naj ne nasedajo ljudem, ki bodo mogoče prišli med nje ter jih skušali preplestiti, s čimer bi se oddaljili od svojih ciljev. Rudarji so govorniku zatrjevali o svoji zvestobi, ter so vsi do zadnjega pristopili k NRS. Referent jim je v imenu glavnega tajništva obljubil, da bo z zanimanjem sledil njihovim gibanjem, ter da so v njem našli svojega zaveznika. V krajevni odbor so bili izvoljeni sledeči: Predsednik Franc Lončarič, rudarski namestnik, podpredsednik in tajnik Franc Francič, kočar, odborniki: Miha Debevc, kočar, Ivan Gazboda, rudar, in Jože Ravbar, rudar.

— Novo mesto. Preteklo soboto se je vršil sestanek krajevnega odbora NRS, na katerem je poročal tajnik Podbevšek. Krajevni odbor je sklenil, da bo prihodnja seja, ki se običajno vrši vsak ponedeljek, v ponedeljek, dne 23. t. m., v soboto 23. t. m. pa občni zbor. Na seji se je ugotovilo, da se NRS zelo lepo razvija, saj je dosegla že v samem Novem mestu številko 80, kar je vsekakor veliko, če pomislimo, da imajo komaj nekaj več pristašev stranke, ki delujejo že po več 10 let. Seveda je razlika, naša stranka ni namreč lokalna, pa tudi ne stranka lepih besed, temveč dela. V krajevnem odboru, katerega stoji na čelu ugledni dr. Vinko Gregorič, okrožni zdravnik, so zastopani vsi stanovi, zlasti pa ročno delavstvo. Tako bo tudi ostalo, zato pa, mali ljudje iz Novega mesta in okolice, stopajte v našo stranko!

— Zapuže - Begunje. V nedeljo, dne 22. t. m. ob 15. uri popoldne bo ustanovni občni zbor tukajšnje krajevne organizacije NRS. Občni zbor bo v prostorih g. Alojzija Stroja v Zapužah. Poročal bo delegat iz Ljubljane, Zaupniki, pobrigajte se, da bo občni zbor lepo uspel!

ter je s svojim gibkim, blestečim glasom pela v veliko zadovoljnost vseh Lakmé, Rozino (Brivce sevilski), Minko (Gorenjski slavček), Anko (Čarostrelc) in Gildo (Rigoletto). Absolvirala je izvrstno vse koloraturne partije in je nastopila izmed vseh solistinj morda največkrat. Nje stalna pridobitev za našo opero je nujna potreba. — Gostovali so še: g. Ada Poljakova, priznana svetovna umetnica, ki je neverjetno kratko podala zlasti Butterfly, dalje slovenski tenorist g. Josip Rijavec z velikim uspehom v »Tosci«, nekoliko manjšim v »Carmen«, potem gdč. Popišilova in koloraturka g. Vesel - Pola iz Zagreba v »Lakmé« in »Rigolettu« ter nekdanja članica naše opere gdč. Hana Pirkova - Zgorova v »Nižavi« (Marta) in »Tosci«. Na angažma je gostovala ga. Bourago v Butterfly. Imela je po sijajni kreaciji te partije Ade Poljakove težko stališče. Občinstvo in kritika sta jo odklonila. Končno je prvič stopil na oder učenec prof. Kozine tenorist g. Burja in je parkrat pel Lenškega v »Oneginu« z začetnika mnogo obetujočim pogumom. Krog domačih solistov in solistinj očitno raste v veselje vseh, ki jim je razvoj in napredek našega gledališča pri srcu.

—

— Jesenice. Tukajšnja krajevna organizacija pod predsedstvom gospoda Vebra, revidenta, in agilnega podpredsednika g. Vinka Pavliča, hotelirja, se pridno giblje. Njeni člani so ustanovili že več krajevnih organizacij, med katerimi omenjamo krajevno organizacijo v Mojstrani. Tekom prihodnjih dni bodo ustanovili krajevne organizacije na Bledu, Koroški Beli, Kranjski gori, Lescah in Bohinjski Bistrici. V vseh teh krajih že delujejo naši pristaši za ideje NRS. Na sestankih v teh krajih bodo poročali gg.: Veber, Pavlič, Kerschbaum in Plahuta. — Pretekli četrtek, dne 15. t. m. so bili optirani v širši odbor NRS sledeči gg. Rupert Rostohar, železniški elektrotehnik, Janez Rozman, tovarniški mojster, Vinko Rabič, železniški poduradnik, Franc Hlabajna, bolniški oglednik. — Na Stajerskem se je vršilo v nedeljo, dne 15. t. m. več sestankov, tako n. pr. v Gornji Radgoni, o katerih bomo še naknadno poročali. NRS se je pričela gibati zlasti v celjskem okrožju, kjer delujejo sledeči gg.: Oplotnica pri konjicah: Ivan Rudolf, trgovec v Oplotnici, Loče pri Konjicah: Ivo Rudolf, industrijalec v Draže vas, p. Loče. Galicija pri Celju: Josip Klemenčič, nadučitelj v Galiciji. Zalec pri Celju: Vladimir Pavlič, trgovec v Žalcu. St. Jurij ob južni železnici: Alojz Plausterer, trgovec v St. Jurju. Vojnik pri Celju: Julko Kovač, trgovec v Vojniku.

— Glavno tajništvo NRS za Slovenijo v Ljubljani, Wolfova ulica opozarja se svoje člane, naj se v vseh zadevah obračajo nanj po organizacijah za informacije. Tajništvo bo vsem po možnosti čimprej ustreglo. Opozorjamo organizacije, ki še niso sprejele zadostnih pojasnil na njihova vprašanja, da se bo to čimprej storilo. — Glavno tajništvo NRS v Ljubljani.

— Popravek. Konec izjave člana našega Jug. demokratske stranke v Ljubljani g. Iv. Bajžela, priobčene v nedeljski štev. »Jutranjih Novosti« se mora pravilno glasniti: Ta svoj korak sem storil v globokem prepričanju in prevdanku brez kakih osebnih koristi.

Dva nova zdravstvena zavoda v Ljubljani.

Včeraj dopoldne sta bila otvorjena v Ljubljani dva nova socialnihigijenska zavoda mesta Ljubljane.

Svečani otvoritvi so prisostvovali v imenu pokrajinske uprave g. veliki župan dr. Lukan, v imenu ministrstva za narodno zdravje načelnik g. dr. Stampar, za bakteriološki zavod v Zagrebu njegov šef dr. Borčić, za oddelke za socialno politiko g. dr. Dermastia, šef okrožnega urada za varstvo delavcev g. dr. Bleiweis, za oddelke za prosveto in vere g. dr. Bežak, za višji šolski svet dr. Poljanec, za Slov. Rdeči križ njegov predsednik g. Grasselli, ga. Tavčarjeva kot predsednica Materinskega in Dečjega doma kraljice Marije, v čigar okrilju sta se oba zavoda zgradila, ga. Perčeva za mestno občino, za odsek za zaščito dece in mladine gdč. Stehlijeva, za »Naše srce« g. dr. Baltić, dalje gg. dr. Goršič, dr. Zalokar, zastopnika Kola jugoslovenskih sester, družstva »Atena«, društva slovenskih učitelj, društva Mladine in odbora SHS žena za sročad, društva za otroško varstvo in mladinsko skrb v Ljubljani, Jadranske Straže, Kluba Primork itd.

Sanitetni šef g. dr. Katačič je pozdravil navzoče in poudaril veliko skrb in prizadevanje našega zdravstven. ministrstva za povzdigo higijenskega življenja med narodom in njegovo ustvarjanje higijenskih zavodov v Sloveniji ter je izrekel ministrstvu za to njegovo veliko skrb zahvalo. Prizadevanje zdravstvenega ministrstva za povzdigo higijene med našim narodom je razvidno iz tega, da je bilo izročenih v najkrajši dobi kakor eno leto svojemu namenu več zdravstvenih zavodov, bakteriološki stanič v Ljubljani in v Celju, bolnica za ženske bolezni v Ljubljani, ambulatorij za spolne bolezni v Celju, dispanzer za deco in hig. zav. v Ljubljani, poleg tega bo v kratkem odprt v Celju dispanzer za poliranje tuberkuloze ter je nabavljena ena avtomobila za poliranje nalezljivih bolezni.

Po pozdravu g. sanitetnega šefa je otvoril oba zavoda zastopnik ministrstva za narodno zdravje g. dr. Stampar ter ju predal javnosti. V svojem govoru je dejal, da zasleduje ministrstvo s posebnim zadovoljstvom socialno - zdravstveno delovanje slovenskih karitativnih in zdravniških združenj, ter da bo ministrstvo vedno te težnje podpiralo, da se bodo čutili Slovenci v narodni državi kar najbolj zaščiteni.

Nato je spregovorila ga. Tavčarjeva kot predsednica Dečjega in Materinskega doma kraljice Marije. Opisala je pot, ki jo je moralo prehoditi Društvo, da je doseglo svoj plemeniti namen. Pozvala je vse navzoče, da naj nadaljujejo s svojim dosedanjim delom ter da naj ohranijo naklonjenost družstvu tudi v naprej.

Končno sta predavala še šefa obeh zavodov dr. Ambrožič in dr. Pirč, ki sta opisala zdravstvene temelje obeh zavodov, njih praktično ureditev ter namene. Po otvoritveni svečanosti se je vršil obhod po obeh zavodih. Gostom so bile razkazane in opisane notranje naprave obeh zavodov, ki bosta gotovo mnogo pomagla k povzdigu narodnega zdravstva.

— Madžarsko vohništvo. Policijski organi v Belem Monastiru so te dni prejeli nekega Janoša Kovača v momentu, ko je hotel prekorati državno mejo. Pri njem so našli zanimive dokumente o madžarski nacionalistični organizaciji »Krvava Zvezda«. Iz dokumentov je razvidno, da se nahajajo take organizacije v Čakovcu, Murski Soboti in Lendavi. Članstvo se bavi s špijonažo v prid Madžarski.

— Judet se bo pečal s politiko. Judet, ki je bil, kakor smo nedavno poročali, oproščen, je izjavil novinarjem, da mu proces ni vzel veselja do političnega življenja. Za sedaj privatizira in je zelo zadovoljen, ker je zmagal v pravdi.

Evropske Zedinjene države.

Od našega stalnega pariškega dopisnika.

—ap., Pariz, sredi julija.

Ugledni liberalni član Spodnje hiše, ki se trenutno nahaja radi važnih razgovorov s francoskimi politiki v Parizu, je dovolil vašemu dopisniku razgovor, ki se je v glavnem nanašal na bodočo politično situacijo v Evropi. Najprej je ugotovil, da je nervoznost, ki se je tako v Londonu kakor v Parizu izražala v tisku ter v javnem mnenju, precej pretirana, ne da bi našla v dejanskem stanju svojo utemeljitev. Nato je nadaljeval:

»Lord Robert Cecil, eden izmed najplemenitejših mož današnje Evrope, je nedavno govoril z zaupanjem ter iskrenostjo o Društvu narodov. V diskusiji je padla beseda: nad Društvom narodov stoji ideal Zedinjenih evropskih držav. Govornik je celo zatrjeval, da je ta ideal dosegljiv veliko lažje, kakor če bi vse narode povezala v en šopek ženevske konvencije; že iz tega razloga, ker temelji prva na svobodnih pogodbah od države do države, slednja pa na večalimani platoničnem pritrjevanju papirnati paragrafom, ki bi mogli v slučaju resnosti veliko izgubiti na svojih vrednotah. Z drugimi besedami: skupni interesi so, ki narode še najožje združujejo. Predvsem je potrebna obnova uničenega gospodarstva. To zveni morda banalno, poslovno, materijalistično, ali če hočete: angleško. Toda to je račun z resničnimi potrebami. Noben narod se ne more povzpeti do visokih idealov če trpi gospodarsko pod najhujšimi bremenami. Najprej kruha, potem šele filozofije.

Interesna skupnost bo bodoča oblika, v kateri se bodo evropske države znašle. Obnova je nemogoča brez dalekosežne solidarnosti. To je največje spoznanje po vojne dobe. Deloma so te interesne skupnosti že ustvarjene, nekaj jih že kali, druge še niso vidne. Obrnimo svoj pogled v Srednjo Evropo, potem vidimo najprej organizem, ki mu pravimo Mala antanta. V zadnjem času se je dejalo: Mala antanta je samo tvorba na papirju. Ona da odpove pri najmanjšem in resnem političnem obteževanju. Kot primer so smatrali mnogi stališče Jugoslavije po bolgarskem prevratu, češ da so zavezništva naenkrat krenili v drugo smer. Ni moja naloga, da govorim o notranjih zadevah te zveze držav. Da se tuintam dozdijo manjši konflikti, je naravna stvar. To so spori, ki se dogajajo čestokrat v najboljši rodbini. Glavna stvar je, da ostane preko vseh težkoč ohranjena enotnost, solidarnost. Da je temu res tako, bo dokazala konferenca v Sijoni, ki se bo po zadnjih informacijah vsila 20. julija. To je dokaz za življensko zmoglost tega organizma, saj se bo ob tej priliki s precejšnjo verjetnostjo govorilo o razširjenosti te alijance. Zavezniške države naj se zadovoljujejo z zagotovilom, da bomo z interesom ter s simpatijami zasledovali vsak najmanjši korak, ki ga store v smislu mednarodnega mira.

Druga velika interesna skupnost mora ostati takozvana Velika antanta,

in sicer z razširjenjem, o katerem hočem takoj spregovoriti. Kar je bilo na zapadu Evrope skovanega potom svetovne vojne, ni nikak umetniški konglomerat držav v smislu »Svete alijance« po dunajskem kongresu. V današnji dobi se taka tvorba ne bi mogla vzdrževati niti eno leto. V zadnjih mesecih je pretresala naračje Velike antante marsikatera strašna borba, borbe, o katerih še bodo poročali znanjci, ker je slaboten odmev jedva prodrl v zunanost. Če nam je bila kljub temu ohranjena, je to pač dokaz njene odpornosti. Prepričan sem, da bo prestala tudi bodočo krizo. Zakaj? Ker bi njen polom zapečatil usodo Evrope. To bi bil triumf sile, nezasišano tekmovalstvo v oboroževanju, borba vseh proti vsem. Kdor veruje v bodočnost Evrope, mora verovati v bodočnost antante. Druge poti ni, po kateri bi mogli hoditi.

Sedaj pa k najdelikatnejši točki. Nemčija. Površki duhovi mislijo: Nemčija je kratkomočno sovražen. Sklenimo na zapadu in na vzhodu železni obroč, da jo za vedno oviramo v gospodarskem in političnem nazoru!

Ni bolj neumne mentalitete na svetu. Če bi to bilo res, potem ne bi imeli niti Mala niti Velika antanta najmanjše pravo do eksistence, ker bi morali razpasti kakor na glinastih nogah stoječi malik.

Pa ne samo militarni, tudi nekateri narodni ekonomski prihajajo do tega zaključka. Ti ljudje pravijo: Nemčija je dolžnik. Prostoovoljno še noben dolžnik ni izpolnil svojih obveznosti. Uporabiti moramo permanentno silo, da iztisnemo zahtevane milijarde. Nemčija mora čutiti, da je v popolni zagati.

Ta ideologija spada v ropotarnico preteklosti. Kar zadeva angleško vladu, vam lahko zatrjujem sledeče: Ona ne misli tako. Nemčija je dolžnik. In ravno vsled tega so njeni interesi naši interesi. Nemčija mora plačati le tedaj, če bo cvetelo njeno gospodarstvo. Vsaka vrsta sile pa uničuje kakor slana vsak najmanjši nastavek. Zelo ugleden Francoz mi je nekoč dejal: »Za enkrat smo priklenjeni na Nemčijo. Na nas samih je leželo: Ali vlečemo to truplo kot mrzlega, gnjivega mrliča, ali pa kot tople, življenja polni organizem.«

Te besede moža, katerega gospodarski načrti so še danes vsled njihove smotrenosti naravnost nedosegljivi, se stopnjujejo glede aktualnosti. (Zdi se mi, da jih je izgovoril g. Seydoux, strokovnjak v reparacijski komisiji.) V teh tednih mora pasti odločitev. Ali mrlič, ali življenjapolni organizem. Nadalnje zavlčevanje ni več mogoče. Daleč naokoli se slišijo smrtni zdihi Njemčije...

»Verujemo v tri velike interesne skupnosti v Evropi: v vzhodno-malih držav, v zapadno-velikih sil z Nemčijo ter v zvezo nevtralnih držav. Danes ali jutri si bodo podale roke. Nahajamo se na predvečer velike politične oblike bodočih dni: pred Zedinjenimi državami v Evropi.«

Italijanska politika na Balkanu.

Nittijev »Mondo« je priobčil zanimiv članek o italijanski zunanji politiki, ki jo čitamo med drugim tudi tole: »Zadnje Mussolinijeve izjave o mednarodni situaciji ter o pravcu italijanske zunanje politike nas silijo k razmišljanju, ki ga je omenil sam ministrski predsednik v svojem govoru v senatu. Njegovim govorom nismo nezadovoljni, nezadovoljni pa smo z njegovimi izjavami. Med tem so se pojavili nekateri dogodki, ki jih vlada dozdnevno ni imela v svojem računu: državni udar na Bolgarskem, zblizanje med Kemalisti ter Anglijo ter aktivnejše sodelovanje an-

gleške reparacijske politike ter njeno zavlčevanje s Francijo. V izjavah našega ministrskega predsednika je opaziti nekaj vedrih, mirnih misli: potrpežljivost napram stvarim mednarodnega sveta, kar je brezdvomno v protislovju z evropskimi dogodki. Kakor Jupiter z Olimpa, oče ljudi in bogov, tako silje g. Mussolini nektar in ambrozijo na narode preko naših državnih mej, z druge strani pa spuša strele in grom na svoje najdražje sinove. V vsem tem so pogrške tako de fakto kakor tudi informativno, razen tega pa je vse to nespametno. Da temu ni tako, potem

Mussoliniu ne bi prihajalo na um, govoriti tako ravno dušno: »Balkanske komplikacije, ki so pretile vsled državnega militarističnega puča so odstranjene.« To ne gre tako hitro. Odstranjeni so trenutno neposredni nasprotjoči udarci, kakor n. pr. oborožena intervencija ene izmed kontrahentinih neutiliske mirovne pogodbe, ki je zainteresirana na teritorialnem »status quo« v Macedoniji. Vprašati pa se moramo, ali se je s tem preprečila še intenzivnejša orijentacija Male antante napram Franciji, ki je nositeljica ideje o nedotakljivosti mirovni pogodbi.

S skrbjo opazujemo, kako se na Balkanu avtomatično sestavlja liga premagancev, ki se upira ligi zmagovalcev. To so mali narodi, ki delajo odkrito proti novemu redu. V interesu Italije je, da ne špekulira na podlagi neke velike evropske krize ter da ne špekulira niti na manjši krizi, kakor je balkanska. Po vojna zunanja politika je sestavljena iz celega klopiča problemov, ki so ozko povezana s tankimi in nežnimi konci. Teh problemov danes ni mogoče razpravljati posebej, enega za drugim, ali enega brez ostalih. Genovska konferenca je bila ogromna po svojem programu. Bistveno pa je propadla, ker na tem velikem mednarodnem sestanku niso bile udeležene vse države. V ogromnem delovnem programu niso bila predvidena vsa vprašanja. Nekatere so bila izločena. Mislimi danes na možnost mednarodnega sestanka, kakor je bil recimo berlinski kongres, bi bilo absurdno.

Po vsem tem je treba priznati, da Italija ne bi mogla izvrševati funkcije ter odločnega vpliva v novi balkanski krizi. Ona tudi ne bi mogla razsoditi v spornih vprašanjih. Z ozirom na to, da ima Italija svoje velike interese na Balkanu, ki jih je treba šteti, ji je nasvetovati več opreznosti. Koncem koncev se vsiljuje vprašanje, da-li je v njenem interesu, če čaka pasivno na zrelost vseh vojni nevarnosti, dokler nekega dne ne eksplodirajo bodisi vsled nepotrpežljivosti premagancev, bodisi vsled nepotrpežljivosti zmagovalcev.

Kakšen je splošen princip naše zunanje politike na Balkanu. Po katerih potih mislimo priti do trajnega ravnotežja, odklanjajoč pri tem vse vzroke novih spopadov, na tak način, da sebi zagotovimo miren izhod za naše industrijske produkte in za trgovino? Naš sistem mora biti originalen, a ne fatalističen. Resnično veliki politiki so vsi brez razlike, originalni. Oni so izumitelji in eksplodatorji zgodovinskih značajev. Gospod Mussolini se naj ne plaši svoje originalnosti. Koncem koncev pomeni originalnost nekaj samosvojega. To je potrdilo in najboljši dokaz, kaj more podati narod v svoji popolni samostojnosti, v duhovni in nacionalni svobodi. Teh znamenj danes ne vidimo. Gospod Mussolini nam s plošnim pregledom aktivnosti italijanske zunanje politike ob priliki bolgarske krize ni prav nič povedal o principu italijanske zunanje politike na Balkanu. Iz vsega tega sledi, da italijanska zunanja politika na vzhodu ni lasna.

— Ernest Denis: Od Vardarja do Soče. Institut slovenskih znanosti v Parizu je izdal v francoski zbirki člankov, ki jih je napisal o našem narodu Ernest Denis. Profesor Sorbonne in ustanovitelj Instituta. Knjiga kot taka je enciklopedija, v kateri bo imel naš narod in tuji iskrenega in vabljivega voditelja v vseh političnih, narodnostnih, mednarodnih, etnografskih in književno-zgodovinskih vprašanjih, ki se tičejo našega narodnega in državnega edinstva. Enciklopedija bo inozemstvu pokazala naše stoletno stremenje po integralni osvoboditvi in ujedinenju, nam pa bo dala zaupanja v nas same. Knjiga vsebuje proroške napovedi ter nebroj modrih naukov za bodočnost. Predgovor je napisal francoski znanstvenik Louis Elsemann, profesor zgodovine na Sorbonni, ki je naslednik Denisa na stolici slovenske zgodovine. V imenu naše znanosti je napisal predgovor Aleksander Belič, ki je bil v stalnih znanstvenih stikih z našim velikim prijateljem. Knjiga bo radi svoje zanimive vsebine interesirala vse čitateljske kroge.

nih likov. Drži ravnovesje s sivo svetlobo oken na nasprotni strani.

Stene so globoko zelene. Pilastrini valovit pas pri tleh rumeni. Pas je s tem, da je valovit in ne horizontalen — horizontala je teža, mirnost, statičnost — in lažje barve kot stene — kljub temu, da predstavlja najsodnejšo, torej najtežjo plast stene — prinesel v prostor nemirnost, zganost, dinamičnost. Kakor vsaka, je tudi ta umetnost dosledna do vseh podrobnosti, vse in povsod gadi na istem principu, gleda sebe in svet vedno v isti perspektivi.

Kompozicija je na videz razdrobljena, ta razdrobljenost celo s stvarnimi sredstvi povdarjena — zelene proge ob figurah — v distanci pa se zlije v enoto.

Učinkovit je sv. Pavel — znan iz ene prejšnjih razstav — ki je dobil sedaj stalno mesto na steni (krajša stranica), v katere celoto je organsko vvrščen s tem v celoto prostora: rumen pas pri tleh je zagorel po steni navzgor in ovil sliko s plameni.

Razstavila sta mirno število slik, plastike malo (nekaj starejše). Slike so

Slovenska vojaška pisma.

Leta 1919 je predlagal prof. dr. Vinko Šarabon v »Slovenec« — številka lista nam ni na razpolago, — naj jugoslovenska delegacija v Parizu zahteva za Jugoslavijo tudi kompleks kolonijalne zemlje, in je svoj predlog celo konkretiziral, kajti, če se prav spominjamo, je govoril o južnih predelih Male Azije. Nam se je že takrat zdela ta misel močno naivna, ker smo bili mnemija, da more postati s kolonijami obdaren samo starejši, suveren narod, ki so mu njegovi raziskovalci in učenjaki odprli skrivnosti tistih zemelj in uvedli njegovo kupčijo in vojaško silo vanje. Navadna dodelitev kolonij mladi, neurejeni državi pa se nam je zdela absurdum. Ali člankar je enostavnejše utemeljeval svoj predlog: Zakaj naj bi baš mi ne imeli kolonij! Ne vemo, ali je g. Pašić stavljal sličen predlog zaveznikom ali pa je bil mnenja, da bo doma dovolj dela, predno se vrli Slovenci in Hrvatje navdijo na zdravo državno svobodo — dobili nismo ničesar, ampak mnogo smo izgubili; rodna zemlja nam je bila tako sigurna, da smo obrnili pogled že na kolonije. S tem je bila slovenskemu narodu prihranjena pot na Kalvarijo kolonijalnih osvojitvev in ni mu treba danes slediti v majhnem obsegu Angležem, ki so žrtvovali milijone svojih sinov v kolonijalnem boju z naravo, z divjimi zvermi in z ljudmi.

Isti dnevnik »Slovenec« prinaša zdaj že par le redno slovenska vojaška pisma, ravnatako lističi, ki so z njim v zvezi, pisma, polna najhujših obtožb proti vojaški upravi. Zadnje pismo citamo v »Slovenec«, št. 152 pod naslovom: Kako se godi našim fantom pri vojaki. Mladenčič, ki je prišel k vojakom v prepričanju, da je soldaško življenje rožnato, odkriva na nevojaški način svoje bolečine, češ da potrpežljivega Janeza povsod zastopavljajo, kar je pač razumljivo, ako je Janez potrpežljiv. Da je vročina v Dalmaciji neznošna in da tamkaj primanjkuje vode, je bridka resnica, in mladi trpin naj se tolaži s tem, da je v mirnem času na tisoče njegovih rojakov trpelo v isti kasarni v Gružu isto trpljenje. Potem pisar pripoveduje, da more spati komaj štiri ure dnevno, česar mu enostavno ne verjamemo, ker ima, kot sam priznava, celo po kosilu pravico, da svoje avtonomistično telo nekoliko odpočije, ali pa je sploh preobčutljiv za vročino. Ko je opisal način prekinjanja, ker ne ve, da je bilo časih ravno tako, ampak v drugih jezikih, našteva hrano in pravi, da je vedno ista, da a la carte ne obstoji. To mu radi verjamemo, ker ne vemo, da bi se kdaj vojaška hrana odlikovala po svoji neenotnosti. Glede mesa izda zanimivo tajnost, da ga dobivajo v tako majhnih količinah, da jim ga morajo zdravniki inicirati v njihova federalistična stegna. Da klerikalni šarlatan ne razume tega, kako je mogoče zapreti simulant ali samoposkovalca, je razumljivo. Pisce, ki se h koncu primerja z ubogim živinčetom, prosi gg. poslance za izboljšanje teh razmer ter obljublja »hvala« za upoštevanje ob povratku. Kljub svoji živinski naravi pa je pisar še zmožen, da koncem pisma zakliče krepak: Bog živi, nakar menda odide k mesni injekciji.

Trpinčenje slovenskih fantov v dalnih garnizonih je po zaslugi »Slovenca« postalo legendarno in obeta se nam že narodna pesem. Ali »Slovenec« v avstrijski dobi ni imel navade, priobčevati vojaška pisma, in vendar so tudi takrat brali, in sicer slovenski, ne morda srbski korporali svoje slovenske brate — rekrute in so nganjali z njimi skrajno neslane šale, ki so se človeškemu dostojanstvu naravnost rogale. Toda to je bilo menda prav, da se ohrani c. in kr. disciplina na predpisani višini, dočim je treba jugoslovensko vojaško disciplino izpoukopati. »Slovenec« bi bil napravil velikansko

uslugo slovenskemu narodu, ako bi bil izpoukopaval na sličen način kot zdaj, avstrijsko disciplino, ki je vsled njegove pasivnosti potem vzdržala štiri vojna leta. Ker je poslanec SLS Kranjc v eni zadnjih sej narodne skupščine zašel tako daleč, da je zahteval neodvisno slovensko vojsko, nam je pričakovati v suvereni Sloveniji v smislu »Slovenčeve« vzgoje naših fantov, da bodo rekruti dnevno poročali »Slovenec« o ponašanju svojih frajtarjev in o kakovosti hrane, v miru in v vojski. Zares, zlati vek se nam obeta.

Tako sistematično hujskanje proti vojaški službi se nam zdi v prvi vrsti zelo otročje, kot podpihovanje otrok, naj se cmerijo. Tak je slovenski narod; potem ko je za vsako ceno hotel v kolonije med divje zveri, obupa celo doma v Gružu, in fantje bi hoteli služiti vojake v domači vasi pri svojih ljubicah. Na ta način je vrlim Slovincem zares odprta pot do horizonta okrog domačega zvonika. Ali ta gonja proti armadi ima v sebi tudi zelo globoko zlo, ki lahko postane še usodopolno za slovenski narod. Ali veste, slovenski avtonomisti, kaj uganjate z mlado generacijo? Že k vojakom prihaja s kletvijo: Ti prokleti Srbi! in da potem ne gre, je razumljivo, in tudi nadalje jo neprestano ščuvate k odporu. S tem v njej rušite eno najlepših lastnosti, čut dolžnosti in vojaško disciplino. Ako se še priznavate k skupni vojski, je vaše početje nezasišano, ker zanašate v armado plemenski spor, nedisciplinarnost, možnost uporov in jo slabite pred sovražniki, o katerih se baš vi tako širokoustite; ako pa ste že opustili ta postulat, naravnost uporaščate slovenstvo, ki bo vsled pomanjkanja discipline v par generacijah tako demoralizirano in prostituirano, da se ne bo moglo ubraniti niti Culukafrom.

Toda to je hvalabogu samo zunanji podoba današnjih dni; dejanski položaj je drugačen, kajti Jugoslavija je nastala brez sodelovanja unionske kletki in celo z diametralnem nasprotju z njenimi doktrinami. Njeni početki segajo v čas, ko so še slovenski korporali pod »Slovenčevim« pokroviteljstvom brali slovenske brate — novince, in zato nas njegovo današnje ščuvanje proti izvrševanju najvišje državljanske dolžnosti, vojaške službe, pušča hladnokrvne. Naj naši neresni republikansko — monarhistični federalisti, ki se jim mešajo že vsi državnopravni pojmi, le dalje zapeljujejo slovensko ljudstvo: ako bo sila pripelala do vrhunca, bo spas enotne Jugoslavije v naši vojski, ki je kljub slovenskemu ščuvanju vsak dan bolj strnjena in jaka. V dnevih, ko ščujemo iz oosteh narodnih vrst toliko malodušnih izjav in skeptičnih prognoz, smo mi popolnoma mirni, ker zaupamo armadi, ki bo stopila na plan, predno naj razpade Jugoslavija ter naj se rodi slovensko kmetosko kraljestvo s svojimi junaškimi Janezi in hrvatska mirotvorna republika z zelenim kadrom.

dr. v. r.

Iz boljševiške Rusije.

PROSTITUCIJA.

Sovjetska vlada se v zadnjem času vzmernira radi silnega razširjanja prostitucije. V Odesi. Sevastopolu in Astrahanu so se vršili procesi, ki so pokazali grozen in obupen položaj žensk. V Moskvi cvete prostitucija po kopelih, kavarnah, plesiščih in klubih. Samo 15 odstotkov prostitutk je profesionalnih, vse ostale so zabredle v to zlo iz bede, radi brezposelnosti, ter so polagoma popolnoma propadle. Mestni sovjeti se ne znajo boriti proti temu socialnemu zlu; omejuje se na to, da zapirajo in preganjajo nesrečne ženske. Venerične bolezni se širijo v nevarni meri, ker vlada ne skrbi zadostno za zdravljenje. Morala silno propada, celo pri ljudskoškoli deci v najnežnejši starosti.

Garujte knjige za horoško mladino!
Nabiralnik pred Prešernovim spomenikom.

kaosu so vsi mrakovi: vsaj ta trenutek zakon za večno. Snemanje s križa: kako ta okorna kakor iz lesenih desk in palic sestavljena telesa s čudno nežno neizprosno težijo v mir in pokoj.

Tonetovo Ob nevihti. Natura in človek sta se spojila v en sam element. Ni prehoda med njima. Drug drugega odseva. Bolečina se zrcali v bolečini. Natura in človek: dvoje zrcal, ki sama sebe odseva.

Madona. Rosa na modri roži. Smehljaj, ki je jok. Sanja sredi žalosti Čista.

Zadnja večerja. Daruje se nam sama v svoji deviški lepoti: Kristus, sv. Janez, sv. Peter, ta otrok, ki je naenkrat zajokal...

Deseti brat. Kdaj sem že slišal to pesem?

Iz Francovih otroških plastik ti zapoje Ciciban...

Kralja sta umetnika.

Zasluzita, da ju obiščeš.

Ali ste že obnovili naročnino za Jutranje Novosti?

Razstava bratov Kralj

Koliko hrupa ob Buciku! Zastonj so šle trombe krog Jerihe. Kralja sta in sta tiha. Kako tiha! Vsi umetniki so tihi: Jakopič, Jama... Kdor nikoli ne molči, ni umetnik. Kralja sta umetnika. Iz njunih del veje tišina. Ko stojiš pred njimi: kakor da so bila prejšnji trenutek še daleč. Če iztegneš roko, jih ne dosežeš. Kdor je od daleč prišel, ni nikoli blizu. Vedno gre daleč.

Pesem tehta vesoljstvo: rože, ptice zvezde in duše. Tisoč vesoljstev tehta pesem. O, kako strašna tehničar je v rokah umetnikovih. Kdor je nima, ni umetnik.

Kralja sta.

Topot sta razstavila v Akademskem domu poleg Uniona. V dvorani, ki jo je poslikal Fran Kralj. Je pravokotna z verando na podolžni strani. Med stenami in stropom posredujejo konvavno upognjene ploskve, katere je uporabil slikar za svoj figuralni in dekorativni okras. Na skrajnih koncih podolžnih

strani je postavil zastopnike duhovne kulture kot običajno reprezentanco njeno: filozofijo, jurisprudence, religijo, umetnost.

Ne kot alegorije, temveč ekspresivne psihologije deloma še s tradicionalnimi spremljajočimi znaki. Filozofija: intenzivne misli so obokale čelo te glave. Zdi se, da bo razpočilo. Tako je vnjem misel eksplozivna. To čelo trpi To čelo misli. Roka ob ustnicah tuhta. Embrio v belem polju: misel — kdo ve katera zaslutena resnica — dobiva plastiko, lice, se dviga v rojstvo. Religija: asketsko obličje je razbeljeno od misterija. Odprte ustnice trpinči neskončna oblast in mistična žej. To obličje je religioznost sama.

Na krajših prečnih ploskvah je upodobljena pedagogika. Silne roke upogibajo razbeljeno železo — značaj — na drugi strani nežnejše, ki rahlija mlademu drevescu prst, da raste v solnce.

Na verandni strani je dekorativno predstavljeno jutro, poldan, večer in noč. Na nasprotni strani med filozofijo in jurisprudence abstrakten ornament, ki kakor da hoče dobivati oblike real-

V resni uri.

Med tem, ko se mi veselo zabavalo in ho lahkomišljeno tratimo svoje sile v pretiranem medsebojnem boju, pa dela naš nasprotnik tam preko sistematično in v sklenjeni enotnosti vseh pripravljala smrt našemu življu.

In njegovo delo žanje uspehe. Že je skoraj udušeno naše šolstvo, že je proglašena inteligenca, že je posvečeno nasilje kot zakonitost, da je zlomljena že pri marsikaterem odpora sila.

Toda še vedno raste pritisk, še vedno se veča nasilje in vedno bolj učinkovito udarja naš narod. Zlasti sedaj, ko je pritisk posegel na gospodarsko polje.

Splošna brezposelnost, nezmožnost odprodaje pridelkov, peza davkov, od-

vzemanje koncesij našim, podreditve Gorice Vidmu, vse to uvaja revščino v Primorju, da mora zapuščati naš kmet rodno zemljo, da je z mrzlično nemirnostjo ponuja v odprodajo, ker vrednost zemlje pada, silno in stalno.

S tem se pričinja najkatastrofalnejši proces in skoraj se bo pričela odigravati pred našimi očmi presunljiva tragedija — ko umira zdrav in krepek narod, ker je zapuščan od lastnih bratov in ker ga ubija krivica.

Ali je tako ohromel naš ponos, da bomo samo neme priče tragedije?

Ali je tako izumrla v nas plemenitost, da bomo v nemoralni otopelosti gledali, kako umira pred našimi očmi — brat?

Ali pa bo vendar vstala v nas zavest, da ne bo preje blagoslovljena na-

ša svoboda, dokler se ne oddolžimo onim, ki so jo nam dali in sicer s tem, da vsaj brate obvarujemo smrti, če jim ne moremo dati svobode.

Ura je resna ko še nikoli.

Vsi moramo na plan, ali pa smo so-krivi pogubljenja, ki pride nad naše brate.

Ni izgovora in opravičila za nikogar, ker ni ga med nami, ki ne bi mogel pomagati po svojih močeh.

Zaradi blagra trpečih tam preko zmanjšamo svoje prepire, bodimo strpljivi in postanimo zidarji, da bo naša državna zgradba močna.

Že s tem smo pomagali bratom, ker sila naše države bo izžarevala tudi njim pomoč. Kdo je, ki ne bi mogel v tem oziru pomagati.

Delajmo in varčujmo, en dan v letu ne zapravljajmo, zaradi bratov storimo to!

V direktnem razmerju z našim blagostanjem je blagostanje podjarmljenih.

V svojem srcu pa nikdar ne pozabimo onih, ki trpe zaradi nas, ki so žrtvovani zavoljo nas. Iz srca pa bo prišla misel o življenju in sama od sebe ustvarjala čudeže, da bo vsled naše pomoči vzdržal naš narod tam preko.

Ni ga med nami, ki ne bi mogel tega storiti, sramota nad vse one, ki bi zanemarili to svojo prvo dolžnost.

Dvojna sramota pa onim, ki jim je dala usoda obilico zemeljskih dobrot in ki ne pomagajo tudi gmotno, pa čeprav bi mogli.

Ni naš človek tisti, ki je bogatin, ki pa je pozabil na brate v sili. Dar za trpeče bo blagoslovil njegovo bogastvo, pozabljenje na brate pa ga bo proklelo. Tako je postava pravice.

Bratje! Vso krivico, vsa nasilja so vzdržali naši bratje iz zvestobe do naš, toda revščine, ki povzroča lakoto, ne vzdrži nihče.

Ko se šele pričinja lakota, je pomoč še lahka, kasneje je draga in tudi prepozna.

Ali ta priprosta dejstva res ne morejo vzdramiti vsakogar, vsaj toliko, da poreče: Ne pljunem na svojo čast, temveč grem z onimi, ki delajo za brate v nesreči in zato vstopam v Jugoslovansko Matico!

Prosper Mérimée:

Verne duše v vicah.

(Nadaljevanje.)

Ko je vstal od mize, je imel don Juan pač še nekoliko težko srce; toda, če bi mu kdo dal moč obuditi dona Cristovala, pač zelo dvomim, da bi ga bil hotel, ker bi mu bilo več za slavo, ki si jo je pridobil s tem dejanjem na celi univerzi.

Ko je prišel večer, so bili vsi sila točni pri dogovorjenem sestanku na obrežju Dorne. Donna Tereza je prišla dona Juana za roko, donna Fausta pa dona Garcia. Ko so nekočkrat prehodili vso promenado, so se razšli, vsi zadovoljni in srečni.

Ko sta zapustili sestrji, sta naletela na nekatere ciganke, ki so plesale z baskiškimi bobenčki sredi študentov. Pomešala sta se mednje. Plesalke so ugajale donu Garciji in jih je sklenil povabiti na večerjo. Predlagal jim je in niso se branile. Don Juan mu je zvesto sledil. Zbodio ga je, ko mu je rekla neka ciganka, da je podoben menihu-novincu; z vso silo se je trudil dokazati, da nikakor ne zasluži takega pridevka; prisegal je, klel, plesal, igral in pil, da ga ne bi presegel niti študent iz drugega letnika.

S precejšnjo težavo so ga po polnoči spravili domov. Bil je pijan kakor žival in tako divj, da je hotel zažgati vso Salamanko in popiti vso Dorno, zato da ne bi mogli gasiti.

In tako je don Juan izgubljal eno lastnost za drugo, ki mu jih je naklonila ali narava ali dobra vzgoja. Pod vodstvom dona Garcije je po treh mesecih svojega bivanja v Salamanki skoro po-

polnoma zapeljal ubogo Terezo; njegovemu tovarišu se je to posrečilo kake osem do deset dni prej. V začetku je don Juan ljubil svojo izvoljenko iz vsega svojega srca, kakor pač ljubi mladenič njegovih let prvo žensko; toda kmalu mu je don Garcia z lahkoto dokazal, da je stanovnost le begotna senca. Tudi ga slaba družina, v katero je zabredel, ni pustila niti za trenotek pri miru. Komaj še, da se je včasih prikazal na univerzi; vedno je ves utrujen od prečutih noči zadržal pri učnih predavanjih sloviti profesorjev. Zato pa nikdar ni zamudil promenade; noči je večinoma prebil po kabareti ali pa še po slabših krajih, s katerimi pač donna Tereza ne bi mogla biti zadovoljna.

Nekega jutra je dobil pisemce, v katerem je ona izrazila obžalovanje, da ne more priti na dogovorjeni sestanek: prišla je menda neka njena sorodnica, kateri so dali Terezino sobo, a ona pa mora ležati pri materi. To poročilo ni tako hudo zadelo dona Juana, kajti že si je domislil, kako preživeti večer. Ravno ko je prestopil prag hišnih vrat, mu je neka zastrta ženska izročila pisemce; bilo je od donne Tereze. Našla je drugo sobo, in je s svojo sestro pripravila vse za sestanek. Don Juan je pokazala pisanje donu Garciji. Nekoliko sta se obotavljala; toda končno sta kakor navadno splezal na balkon svojih ljubljencev in ostala pri njih.

Donna Tereza je imela na vratu precej vidno znamenje. Bila je velika milost, ko ga je don Juan smel prvič gledati. Nekaj časa ga je smatral za najlepše čudo na svetu. Primerjal ga je vijolici, nato anemoni, nato roži, mogli. Toda kmalu je bil sit vsega in se mu to znamenje, ki je bilo resnično

lepo, ni več zdel otako. — Velik črn madež je in nič drugega si je dejal sam pri sebi. Škoda, da je tam. Za vraga kakor košček špeha. Naj ga vrag vzame! Nekega dne je celo rekel Terezi, če ni vprašala že kakega zdravnika za svet, kako bi se dalo znamenje odpraviti in zabrisati. Ubogo dekle je zarudelo do ušes in odgovorilo, da ga ni videl še nihče razen njega in dojilje, ki ji pa vedno zatrjuje, da taka znamenja prinašajo srečo.

Omenjenega večera je prišel don Juan na sestanek precej slabe volje; ugledal je zopet znamenje, ki se mu je zdelo še večje kakor kdaj prej. — Za vraga saj je kakor velika podgana, si je mislil ob pogledu nanj. Od sile odbija. Je pač znamenje zavrženosti, kakor ono s katerim je bil zaznamovan Kaj. Sam hudič mora tičati v telesu onega, ki mara tako žensko za izvoljenko. — Brez vzroka in povoda se je prepiral s Terezo, ki je jokala, in jo je pustil proti jutru, ne da bi jo bil poljubil. Don Garcia je odhajal z njim in stopal nekaj časa molče ob njem; nato se je naenkrat ustavil:

»Priznati morate, don Juan,« je rekel, »da sva se nočjo precej dolgočasila. Jaz sem še precej ne-lasen in bi najraje poslal svojo kraljično k vragu.«

»Krivico ji delati,« je rekel don Juan, »Fausta je očarljivo dekle, bela kakor labud, in je vedno dobre volje, in tudi vas ona tako iskreno ljubi. Resnično vi ste pač srečni.«

»Bela, no zaradi mene; saj priznavam, da je bela; toda saj nima krvi in je ob svoji sestri kakor sova ob golobici. Vi, vi morate biti srečni.«

»Kakor se vzame,« je odvrnil don Juan. »Saj je res brhka in zala, toda je še otrok. Ne vem kaj govoriti z njo. Glava ji je polna viteških romanov

in ima najčudovitejše domisleke o ljubezni. Vi si še predstavljati ne morete, o čem vse ona sanja.«

»To je pa zato don Juan, ker ste še premladi in ne znate prav postopati z dekletom. Vidite ženska je kakor konj. Če ji boste pustili slabe navade in je ne boste preverili, da vsako stvar zamerite, ne boste nikdar ničesar dosegli.«

»Povejte mi, don Garcia, ali postopate vi s svojimi ljubicami kako rs konji? Ali jim često z bičem preganjate muhe?«

»Redkokdaj; jaz sem preveč dober. Čujte don Juan, ali bi mi hoteli odstopiti vašo Terezo? Oh, ljubljam vam, da bo po štirinajstih dneh voljna kakor vosek. V zameno vam ponujam Fausto! Ste zadovoljni?«

»Kupčija bi mi bil aprav po godu,« je rekel med smehom don Juan, »toda če bodeta dami privolili. Toda donna Fausta vas nikakor ne bo hotela odstopiti. Bi pač slabo menjala.«

»Preveč ste skromni; toda bodite brez skrbi. Včeraj sem jo tako razjezil, da se ji bo zdel vsak novodošil v primerj z menoj kakor angel. Jaz govorim popolnoma resno, don Juan,« je pristavil don Garcia.

Don Juan se je še bolj smejal resnosti, s katero je oni razlagal svoje norčavosti.

Ta vzpodbuden pogovor so prekinili študentje, ki so jima prišli nasproti in takoj preokrenili tok njihovih misli. Toda ko sta zvečer sedela ob steklenici montiljskega vina se je don Garcia zopet začel pritoževati čez svojo ljubico. Prejel je nežno pismo od Fauste polno ljubeznivih očitani, skozi katera pa je prosevala fina duhovitost in živ veder humor.

(Dalje prih.)

MALI OGLASI:

Cena oglasom do 20 besed Din 5.—; vsaka nadaljna beseda 25 para, z davščino vred.

Hiša s pekarno

v največjem industrijskem mestu Slovenije 25.000 prebivalcev (brez konkurenčno veliki promet), se prodaja celotna investicija za 800.000 dinarjev. Naslov pove uprava lista.

Uradnik

s večletno prakso vseh pisarniških del isče primerne službe. Sprejme tudi mesto delovodje, skladiščnika ali poslovodja. Ponudbe s navedbo plače pod »Delaven« na upravo »Jutranje Novosti«.

Priporočam

svojo bogato zalogo spalnih in jedilnih sob ter raznega novega pohištva. Marija Baumgartner, Celje, Gosposka ulica št. 25.

Visji natakar,

zmožem 7 jezikov išče mesta po možnosti v restavraciji. Ponudbe na upr. l. pod »Natakar«.

Komet

je najboljša, najcenejša tekoča čistilo za parkete in linoleum. Domač proizvod brez duha. Otročje lahko delo in minimalna poraba. Dobi se v vseh boljših trgovinah. Glavna zaloga: Aleksander Wisiak, Ljubljana, Gosposvetska cesta.

Poslovedio,

večšega splošnega in strojnega mizarstva, absolutno nižje cene ali enake šole za večletno prakso, samostojno moč, išče za svoj lesni oddelk. »Tvorica učil in šolskih potrebščin v Ljubljani«. V tvornici je eventualno na razpolago tudi stanovanje, prijave z vsemi zadevnimi dokumenti je vpslati do 1. avgusta t. l. na gornji naslov.

Tri sobe

v novo zgrajeni hiši vsaka s posameznim vvhodom oddajajo se posamezno v najem za večletno dobo lo proti napre plačilu za daljšo dobo. Resnim reflektantom daje iz prijaznosti ustna pojasnila pisarna Prešernova ulica št. 54/L. Pisemna vprašanja je pa staviti pošti predal št. 149.

Novo pohištvo,

obednica (mahagoni) in salonska garnitura (piliš), skupno ali posamezno se prodaja najvišjemu ponudniku. Za ogledati v brzo-voznem skladišču južnega kolodvora v Ljubljani dnevno med 8.—11. in 14.—18. uro. Pisemne ponudbe, vezane na 8 dni je vpslati pod št. 631/II-23 na obratno ravnateljstvo južne železnice v Ljubljani do 7. julija.

Halo!

Priporočam se vsemu p. n. občinstvu za vsa soboslikarska in plesarska dela; posebno priporočam svojo novo iznajdbo, odpravljam vsako mokroto od od zidov v roku 48 ur; vse po najnižji ceni. Na plačilo počakam do 1 leta dni. Naročnike sprejemam, Hugo Pleško, Zagreb, Maruličeva ul. 5.

Blazine, žima

morska trava. Peter Kobal Kranj, Glavni trg tvornica vseh vrst blazin in žime in morske trave, modroce na peresih. Specijalna trdka za izdelovanje klubgarnitur — Najnižje cene! — Najsolidnejši izdelki! — Zatevajte oferte in cenike!

Utenec,

star 17 let, ki ima že dve leti ključavniške učne dobe, želi mesta s hrano in stanovanjem. Cenene ponudbe na pošto: Poljane, Poljane.

Iščem

večjo svoto posojila proti popolni pupilarni varnosti in ugodni obrestim. Cenj. ponudbe na upravo lista pod »Varnost«.

Letni manipulant

išče službe kot prevzemalec lesa in oglja. Nastop mogoč takoj. Cenjene ponudbe pod »Vesten« na upravo lista.

Dve damski obleki

čisto moderni, najfinije suknje. se pociati prodaja. Naslov v upravi lista.

Zemljišče za malo stanovanjsko kolonijo.

Solčna lega ob periferiji mesta Maribor v obsegu 3—6 ora. iše »MOJ MIR« Kreditna in stavbna zadruga v Mariboru.

Kostanjev les

za tanin kupujem vsako množino. Ponudbe s ceno, franko vagon v Sloveniji in množino na Rudolf Zoré & Co., Ljubljana, Gledališka ulica 7/II.

Premog - zdrob

čez 5000 kalorij nudim franko vagon Mestnje Din 2.800 za vagon. Takošnja dobava ca 10 vagonov, drugače 2 vagona na mesec. Cenjena naročila pod »Zdrob 5500« na upravnistvo.

Gospodična,

ki je absolutna trgovski tečaj z dobrim uspehom, želi primerne službe, najraje v Ljubljani. Cenj. ponudbe prosil pod »Zanesljiva« na upravo lista.

Pozor, tiskarne!

Prodajam poceni rokopis prevoda znamenitega angleškega romana v svrhu ponatasa in založbe. Naslov v upravi.

Proda se

posestvo, sestojajoče iz hiše v dobrem stanu, gospodarska poslopja, 8 oralo sveta, vrt, sadonosnik, njive, 3/4 ure od postaje. Račje, lepa lega, po zelo ugodni ceni. Ponudbe pod »Prilika« na upravo lista.

Pohištvo,

dobro ohranjeno - kompletna poslasta s tužno in zimnato opremo, razne omare, kredence, kuhinjska posoda, stenska ura, obleka, perilo, miza slike in drugo se prodaja na prostovoljni javni dražbi v nedeljo dne 15. julija zjutraj ob 1/8 uri v Hrenovi ul. 17/II. levo.

Tražim domačicu

kučevnu lepu, nežno odgojeno i običavnu osobu, zdravu besprekornog vladanja, dobre prirode, okretnu i veštu u kuhanju; ja sam samac, veletrojavac, dobro situiran, gde bi se mogla i uditi. Ponudbe sa fot. grafiom na adresu: Milan Ivković, Novi Sad, Kralja Petra ul. 1.

Auto

osebni, Nesselsdorfer, zelo dober, lepa karoserija 15/45 H-P, 8 sedežev, se po ugodni ceni prodaja Chvatal, Ljubljana, Martinovca cesta 30.

L. Mikuš

Ljubljana, Mestni trg 15
Izdelovatelj
dežnikov

Na drobno! Na debelo!

Zaloga
sprehajalnih
palic.
Popravila točno in solidno

Velika zaloga klobukov

in slamičkov se dobi pri

Franc Cerar

dražba z o. z.

tovarna v Stobu, pošta Domžale.

Prevzamejo se tudi stari klobuki in slamički v popravilo pri Kovačeviči Tršan v Ljubljani, Prešernova ul. 5.

Sprejemanje v sredo.

Zaloga v Celju, Gosposka ulica št. 4.

Oglašujte

v »Jutranjih
Novostih«.

Za naše malčke!

Najcenejše in najhvaležnejše darilo našim malim je:

Mej zverinjak

knjiga s 45 slikami in k tem spajajočim besedilom, za pouk in kratek čas Din 5.—

Meji ljubčki

živalske slike za naše malčke na trdem močno vezanem kartonu Din 8.—

Mladi slikar

10 tiskanih predlog zaobarvanje z akvarel - barvam ali pastel - barvniki Din 3.—

Črnpeter

staroznana, vesela družabna igra za zimske večere. 1 igra Din 3.—

Vse se dobi v

:: Zvezni tiskarni ::

in knjigarni

v Ljubljani, Wolfova ul. 1.

GRADBENO PODJETJE ING. DUKIČ IN DRUG

LJUBLJANA, Bohoričeva ul. 20.

Različno kopalno perilo za dame in gospodel

A. & E. SKABERNE

Ljubljana, Mestni trg št. 10.

Ivan Zakotnik LJUBLJANA

Dunajska cesta št. 49.

Tel. 379 mestni tesarski mojster Tel. 379

Vsakovrstna tesarska dela, moderne lesene stavebe, ostriže za palače, hiše, vile, tovarne, cerkve in zvonike; stropi, razna tla, stopnice, ledenice, paviljoni, verande, lesene ograje i. t. d.

Gradba lesenih mostov, jezov in mlinov.

Parna žaga. Tovarna furnirja.

Stavbišče na prodaj.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani namerava prodati ob Miklošičevi cesti in podaljšani Čopovi ulici vogalno stavbno parcelo v izmeri 2740'5 m².

Pisemne ponudbe je vložiti v pisarni

Okrožnega urada za zavarovanje delavcev

v Ljubljani, Turjaški trg št. 4.

Podpisana tvrdka prodaja:

Trboveljski I^a premog in bukovo oglje

iz svojega skladišča na južnem kolodvoru, te.

suha, trda in mehka drva

rezana v dolžino za kuhinjsko vporabo iz svojega skladišča na Zelenem hribu.

Premog in oglje se oddaja v detajlu v vrečah, ali en gros v celih vagonih z 10% popustom od fakturnega zneska za združene odjemalce ali posameznike.

Vsa goriva se odpremijo po želji po naših vpregah na dom.

Naročniki naj se javijo pri podpisani tvrdki:

„IMPEX“

ekspozitna in importna družba z o. z. v Ljubljani

Krekev trg št. 10, I. nadstropje.